Na fíricí mar gheall ar an vacsaín MMR do leanbháin atá 15 mí d'aois

Irish translation of *The facts about the MMR vaccine for babies aged 15 months*

Imdhíonadh

cosain do leanbh ar feadh a shaoil

Eolas mar gheall ar vacsaín le haghaidh na bruitíní, na leicní agus na bruitíní deirge

Intreoir

Tugann an bhileog seo na fíricí mar gheall ar an vacsaín MMR. Más mian leat an t-eolas seo a phlé déan teagmháil le do dhochtúir, le do chuairteoir sláinte nó le banaltra an ionaid leighis. Seans go mbeadh sé ina chuidiú leat fosta cuairt a thabhairt ar:

www.mmrthefacts.nhs.uk
www.immunisation.nhs.uk
www.dhsspsni.gov.uk/phealth

Cad is MMR ann?

Déanann an vacsaín MMR do leanbh a chosaint ar an bhruitíneach (M), an leicneach (M) agus an bhruitíneach dhearg (R; rubella). Ba chóir go bhfaighfidh do leanbh an MMR nuair atá sé thart fá 15 mí d'aois agus arís mar theanndáileog sula dtosaíonn sé ar ghabháil chun na scoile. Ó tugadh an MMR isteach anseo i 1988 tá líon na bpáistí a thógann na haicidí seo tite go dtí an leibhéal is ísle riamh.

Is féidir le seachghalair thromchúiseacha a bheith ag an bhruitíneach, an leicneach agus an bhruitíneach dhearg araon.

- Is féidir leis an bhruitíneach bheith mar chúis le hionfhabhtuithe cluaise, fadhbanna riospráide agus meiningíteas/einceifilíteas (athlasadh inchinne). Tá baol báis ann i 1 as gach 2,500 - 5,000 cás.

- Is féidir leis an leicneach bheith mar chúis bhodhrachta a mbeidh lántéarnamh nó leath-théarnamh leis. Chomh maith leis sin is féidir léi bheith mar chúis le magairlí ata pianmhara ag na buachaillí is sine agus ag fir. Ba é an chúis ba mhó a bhíodh le meiningíteas víreasach i bpáistí.

- Is féidir leis an bhruitíneach dhearg bheith mar chúis le hathlasadh inchinne chomh maith agus is féidir leis tionchar a imirt ar théachtadh fola. Is féidir leis an-tionchar a bheith aige ar mhná atá ag iompar, ag tarraingt breith anabaí, nó is féidir leis fadhbanna móra a chruthú dá leanbháin mar shampla dallacht, bodhracht, agus fadhbanna croí nó dochar inchinne.

Tá sé ríthábhachtach a chuimhniú go dtiocfaidh na trí aicíd seo ar fad ar beagnach gach leanbh gan an MMR.

An mbíonn fo-éifeachtaí ar bith leis an MMR?

Mar is amhlaidh i gcás míocháine ar bith baineann roinnt fo-éifeachtaí le vacsaíní. Is mionéifeachtaí iad a bhformhór agus ní mhaireann siad ach ar feadh tamaillín, mar shampla, deargadh agus at ag áit an insteallta.

Tá trí vacsaín faoi leith in aon instealladh amháin in MMR. Feidhmíonn na vacsaíní ag amanna éagsúla. Thart fá sheachtain nó deich lá i ndiaidh na n-imdhíonta MMR tagann fiabhras ar roinnt páistí, tagann gríos atá cosúil leis an bhruitíneach orthu agus cailleann siad a ngoile de réir mar a thosaíonn an chuid den iomdhíonadh ina bhfuil an bhruitíneach ag dul i bhfeidhm.

Go fíorannamh is féidir le do leanbh gríos-spotaí beaga atá cosúil le ballbhrúnna a fháil de dheasca cuid na bruitíní deirge den imdhíonadh thart fá choicís i ndiaidh an MMR. Is gnách go dtagann biseach air seo gan chóir leighis ach má fheiceann tú spotaí mar seo, taispeáin do do dhochtúir iad.

Thart fá thrí seachtaine i ndiaidh an insteallta d'fheadfadh sé tarlú corruair go dtiocfadh saghas éadrom leicní ar an leanbh de réir mar a théann cuid na leicní den imdhíonadh i bhfeidhm.

Corruair, is fíor go mbíonn droch-fhrithghníomhú ag leanaí tar éis an vacsaín MMR. Tiocfaidh taom ar dhuine as 1,000 de dheasca ardteochta a thagann ó chuid na bruitíní den vacsaín (féach leathanach 7 leis an dóigh le cóir leighis a chur ar fhiabhras). Níl fianaise ar bith ann go n-eascraíonn fadhbanna fadtéarmacha ar bith as seo. Is mó faoi chúig an baol go dtiocfadh taom ar leanbh de dheasca na haicíde féin.

Is féidir cúis a bheith ag vacsaíní le frithghníomhuithe ailléirgeacha. Is annamh ar fad iad seo, thart fá chás amháin i leathmhilliún imdhíonadh. Bíodh gur ábhar imní iad nuair a tharlaíonn siad, nuair a chuirtear cóir leighis ar an duine tagann biseach gasta iomlán air.

Bíonn tuairisc amháin ar einceifilíteas (athlasadh na hinchinne) i gcóir gach milliún imdhíonadh nó thart fá sin. Ní hairde é seo ná an seans go bhfaighfeadh an leanbh nach mbíonn an vacsaín aige einceifilíteas. Ach is cúis einceifilítis an bhruitíneach i nduine as gach 5,000 a dtagann an aicíd orthu.

Léiríonn comparáid idir fo-éifeachtaí an MMR le fo-éifeachtaí na bruitíní, na leicní agus na bruitíní deirge gur sábháilte i bhfad an vacsaín ná na haicídí.

Seachghalair	Ráta tar éis an haicíde nadúrtha	Ráta tar éis an chéad dáileog MMR
Taomanna (de dheasca ardteochta)	1 as 200	1 as 1,000
Meiningíteas/ athlasadh na hinchinne (einceifilíteas)	1 as 200 go 1 as 5,000	1 as 1,000,000
Riocht a bhaineann le téachtadh fola	1 as 3,000	1 as 24,000
Bás (ag brath ar aois)	1 as 2,500 go 1 as 5,000	Cás ar bith

Fíricí mar gheall ar an vacsaín MMR

- Tugann an vacsaín MMR cosaint do leanaí in éadan na bruitíní, na leicní agus na bruitíní deirge.
- Le tríocha bliain anuas tugadh breis agus 500 milliún dáileog MMR i mbreis agus 100 tír. Tá ardchaighdeán sábháilteachta aige.
- Níl fianaise ar bith ann a léiríonn aon bhaint a bheith ag an MMR leis an uathachas nó le galar putóige.
- Is féidir dochar a dhéanamh má thugtar na vacsaíní ina n-aonar. Fágann sé go mbíonn an baol ann go dtógfaidh leanaí an bhruitíneach, an leicneach nó an bhruitíneach dhearg.

- Ní mholtar i dtír ar bith a bhfuil an MMR ar fáil inti go dtabharfar na vacsaíní éagsúla ina n-aonar.

- Sa bhliain sular tugadh an MMR isteach sa Ríocht Aontaithe thóg 86,000 leanbh an bhruitíneach agus fuair 16 duine acu bás. Mar gheall ar rannphairtíocht íseal vacsaínithe, bhí ráigeanna bruitíní ar na mallaibh in Éirinn agus sa Spáinn, agus cailleadh roinnt leanaí dá ndeasca.

Cad é a tharlaíonn má thagann teocht ard ar mo leanbhán i ndiaidh na n-imdhíonuithe?

Is annamh fo-éifeachtaí ag vacsaíní, agus is gnách go mbíonn siad éadrom agus go n-imíonn siad go gasta. Seans go bhfaighfidh roinnt leanbhán ardú teochta nó fiabhras (os cionn 37.5˚C). Má mhothaíonn aghaidh do leanbháin te faoi do lámh agus má bhíonn cuma dhearg nó lasta air is dócha go bhfuil fiabhras air. Is féidir leat an teocht a chinntiú le teirmiméadar.

Bíonn fiabhrais minic go leor ag leanbháin agus leanaí. Is minic ionfhabhtú mar chúis leo. Corruair bíonn fiabhras ina chúis taoma ag leanbhaín. Is féidir seo tarlú le fiabhras ar bith bíodh sé de dheasca ionfhabhtaithe nó vacsaíne. Mar sin de tá sé tábhachtach go mbeadh a fhios agat cad é ba chóir duit a dhéanamh sa chás go mbíonn fiabhras ar do leanbhán. Cuimhnigh, is minice go dtarlaíonn fiabhras de dheacsa na n-aicídí ná de bharr na vacsaíní.

An chóir leighis ar fhiabhras

1. Coinnigh do leanbhán ón iomarca teasa agus:
   - déan cinnte nach mbíonn an iomarca brat éadaí nó blaincéad air;
   - déan cinnte nach mbíonn an seomra ina mbíonn sé rothe (níor chóir don seomra bheith fuar ach oiread, ach go deas fionnuar).

2. Tabhair neart deochanna fuara dó.

3. Tabhair paracéiteamól leanbhán nó iobúpróifein leachtach (iarr an saghas atá saor ó shiúcra) dó. Léigh an treoir ar an bhuidéal go cúramach agus tabhair an dáileog a oireann dá aois do do leanbhán. Seans go mbeidh ort an dara dáileog a thabhairt dó fá cheann ceithre nó sé huaire ina dhiaidh sin.

Cuimhnigh, ná tabhair aspairín in am ar bith do leanaí atá faoi 16 bliain d'aois.

Cuir glaoch ar an dochtúir láithreach:

- **má bhíonn teocht an-ard (39°C nó níos mó) ar an leanbh**
- **nó má thagann taom air**

Má thagann taom ar do leanbh, fág ar a thaobh é in áit shábháilte nó is baolach go bpreabfaidh nó go ngeitfidh a chorp.

Cad mar gheall ar na tuairiscí a mhaíonn nasc a bheith idir an t-uathachas agus an MMR?

Bíodh gur minice a aithnítear an t-uathachas na laetha seo, bhí an méadú i líon na gcásanna ag gabháil ar aghaidh i bhfad sular tugadh an MMR isteach. Is minic go n-aithníonn tuismitheoirí comhartha an uathachais sna leanaí i ndiaidh a gcéad lá breithe. Is gnách go dtugtar an MMR do leanaí thart fán aois seo ach ní hionann sin is a rá gurb é an MMR is cúis leis an uathachas.

Rinneadh taighde forleathan sa Danmhairg, sa tSualainn, san Fhionlainn, sna Stáit Aontaithe agus sa Ríocht Aontaithe a raibh na céadta míle leanbh páirteach ann le feiceáil an raibh nasc ar bith idir an vacsaín MMR agus an t-uathachas. Níor aithníodh aon nasc.

Tá saineolaithe ar fud an domhain, comhaltaí den Eagras Domhanda Sláinte ina measc, ar aon intinn nach bhfuil aon nasc idir an vacsaín MMR agus an t-uathachas.

Ar coinníodh súil ar leanaí fada go leor i ndiaidh dóibh an MMR a fháil le go bhféadfaimid bheith cinnte go bhfuil sé sábháilte?

Tá MMR in úsáid sna Stáit Aontaithe le breis agus tríocha bliain agus úsáideadh os cionn 200 milliún dáileog. San Fhionnlainn, áit ar tugadh dhá dháileog MMR do leanaí ó 1982 ar aghaidh coinníodh súil ar na frithghníomhuithe a tuairiscíodh ar feadh 14 bliain. Níor tuairiscíodh dochar buan de dheasca na vacsaíne i gcás ar bith. Le fírinne, léiríodh gur vacsaín an-éifeachtach é an MMR a bhfuil stair iontach sábháilteachta aici.

Nárbh fhearr na vacsaíní aonair a thabhairt do leanaí?

Dá dtabharfaí na vacsaíní ceann i ndiaidh an chinn eile bheadh sé instealladh i gceist seachas an dá cheann agus d'fhágfadh sé sin go mbeadh leanaí oscailte do dhá cheann de na haicídí ar feadh bliana ar a laghad. Is féidir leis na haicídí seo bheith contúirteach agus marfach fiú.

Dúradh go gcuirtear an iomarca brú ar chóras imdhíonachta an linbh má thugtar trí vacsaín dó ag an am chéanna. Ní fíor sin. A luaithe is a thagann siad isteach sa saol déanann córas imdhíonachta na leanaí iad a chosaint ó na mílte víreas agus frídíní atá thart timpeall orthu.

Molann an tEagras Domhanda Sláinte gan trí vacsaín éagsúla a thabhairt mar go bhfágann sé sin na leanaí i mbaol gan aon tairbhe dóibh. Ní mholtar i dtír ar bith ar domhan go dtabharfaí an MMR mar thrí vacsaín éagsúla. Níl fianaise ar bith ann gur sábháilte é na vacsaín a thabhairt ag amanna éagsúla, mar sin de thiocfadh dó go mbeimis ag déanamh dochair gan aon bhuntáiste a fháil.

An bhfuil fáthanna ar bith ann nár chóir do mo leanbh an t-imdhíonadh MMR a fháil?

Is beag fáth atá ann nár chóir do do leanbh an imdhíonadh MMR a fháil ach ba chóir duit an dochtúir nó an bhanaltra a chur ar an eolas má:

- tá teocht an-ard nó fiabhras air;
- bhí taomanna nó trithí air;
- bhain aon imdhíonadh frithghníomh trom as;
- bhí ailléirge throm aige d'aon rud;
- bhí neamhord fuilithe air;
- bhí aon chóireáil le haghaidh ailse aige;

- tá aon ghalar air a théann i bhfeidhm ar an chóras imdhíonachta (mar shampla leoicéime, VEID nó SEIF);
- tá cógas ar bith á ghlacadh aige a imríonn tionchar ar an chóras imdhíonachta (mar shampla stéaróidí ard-dáileoige nó cóireáil a thugtar tar éis trasphlandáil orgáin nó le haghaidh ailse);
- tá aon ghalar tromchúiseach eile air.

Ní chiallaíonn sé sna cásanna seo i gcónaí nach féidir imdhíonadh a thabhairt do do leanbh ach is cuidiú é leis an dochtúir nó leis an bhanaltra an t-eolas agus iad ag roghnú an imdhíonadh is fearr a oireann do do leanbh agus más cóir dóibh aon chomhairle eile a thabhairt duit. Ní cúis í in am ar bith stair tinnis an teaghlaigh gan imdhíonadh a thabhairt do leanbh.

Tacaíocht don MMR

Léirítear tacaíocht réimse leathan daoine gairmiúla san earnáil leighis agus altrachta don vacsaín MMR sa ráiteas seo a leanas:

> ***“Mar dhaoine gairmiúla a bhfuil dlúthbhaint againn le cúram fadthéarmach leanaí, agus leis an chlár imdhíonta chomh maith, tugaimid tacaíocht ó chroí do pholasaí reatha an vacsaín MMR chomhcheanglach a úsáid.”***

Chomhráiteas a éisíodh thar ceann an:

Royal College of Paediatrics and Child Health
Royal College of General Practitioners
Royal College of Nursing
Community Practitioners and Health Visitors Association
Faculty of Public Health Medicine

“Is mian le gach tuismitheoir an rud is fearr a thabhairt dá leanbh. Tá a fhios agam go mbíonn sé deacair in amanna socrú cad é an rud is fearr. Seans gur chuir cuid dena nithe míshocracha a dúradh ar na mallaibh mar gheall ar an vacsaín MMR amhras ort ar chór duit an MMR a thabhairt do do leanbh. Ar an drochuair, ní i gcónaí a bhíonn an scéal iomlán i gceannlínte nuachtán. Tá na fíricí curtha againn os do chomhair sa bhileog seo chun cuidiú leat d’intinn a dhéanamh suas.

“Níl aon amhras orm ach gurb é an rud is fearr gur féidir leat a dhéanamh ar son do linbh ná an vacsaín MMR a thabhairt dó nó di. Seo an dóigh is sábháilte agat do leanaí a chosaint ar na contúirtí a ghabhann leis an bhruitíneach, an leicneach agus leis an bhruitíneach dhearg.”

Dr Henrietta Campbell
Príomhoifigeach Leighis, Tuaisceart Éireann

Gnáthchlár imdhíontha na hóige

Aois le haghaidh imdhíontha	Na haicídí a dtugann an vacsaín cosaint orthu	Mar a thugtar é
2, 3 agus 4 mí d'aois	Diftéire, teiteanas, pertussis (triuch), polaimiailíteas agus Hib	Instealladh amháin
	Meiningíteas C	Instealladh amháin
Thart fá 15 mí d'aois	Bruitíneach, leicneach agus bruitíneach dhearg	Instealladh amháin
3 go 5 bliain d'aois	Diftéire, teiteanas, pertussis (triuch) agus polaimiailíteas	Instealladh amháin
	Bruitíneach, leicneach agus bruitíneach dhearg	Instealladh amháin
10 go 14 bliain d'aois (agus in amanna go gairid i ndiaidh na breithe)	Eitinn (vacsaín BCG)	Tástáil craicinn, agus instealladh amháin, más gá
14 go 18 bliain d'aois	Teiteanas, diftéire agus polaimiailíteas	Instealladh amháin

Más amhlaidh nach bhfuair do leanbh riamh aon cheann de na vacsaíní seo níl sé rómhall in am ar bith iad a fháil. Déan coinne le do dhochtúir nó le do chuairteoir sláinte.

Má tá a thuilleadh eolais uait maidir leis an imdhíonadh tabhair cuairt ar shuíomh an DHSSPS www.dhsspsni.gov.uk/phealth nó an suíomh náisiúnta imdhíonta www.immunisation.nhs.uk nó www.mmrthefacts.nhs.uk

Health Promotion Agency

Department of Health, Social Services and Public Safety
www.dhsspsni.gov.uk

Produced by the Health Promotion Agency for Northern Ireland on behalf of the Department of Health, Social Services and Public Safety and the four Health and Social Services Boards. Crown Copyright material reproduced with the permission of the Controller of HMSO and the Queen's Printer for Scotland.

01/05